

چین و ایران، مناسباتی بر بنیان اقتصاد

اخبار بیان- «جیانگ زمین» رئیس جمهوری چین از چند روز دیگر مهمان «سیدمحمد خامنه‌ای» رئیس جمهوری کشورمان خواهد بود. وی که سفر خودی را با دیدار از آلمان آغاز کرد، پس از مسافرت به نیویورک و سپس به ایران خواهد آمد.

سفر کنونی جیانگ مورد توجه رسانه‌ها قرار گرفته است، بیشتر آن‌ها زود که رئیس جمهوری چین در نظر دارد تا با سران این پنج کشور در مورد مبارزه با تروریسم، آن‌ها هم خارج از چارچوب مورد نظر و ادعای آمریکا، گفت‌وگو کند. در این ارتباط نکته قابل توجه و مهم در سفر جیانگ به ایران آنکه وی بلندپایه‌ترین مقام چینی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی از ایران دیدار می‌کند.

در مورد روابط دو کشور باید گفت که ایران و چین از سال ۱۳۵۰ (۱۹۷۱) مناسبات رسمی دیپلماتیک برقرار کردند؛ روابطی که هم در زمان رژیم گذشته و هم پس از انقلاب از رشد قابل توجهی برخوردار بوده است.

این روابط در زمان رژیم گذشته عمدتاً به تبع سیاست داشت که ناشی از نحوه تعامل دو کشور نسبت به مسائل جهانی بود. گرچه چین عضو سازمان جنبش کمونیستی جهانی و ایران هم میماند و فداوار آمریکا بودند، اما نکته‌ای که آن‌ها را به یکدیگر نزدیک می‌کرد، دشمنی‌شان با اتحاد شوروی بود.

چین جلع انقلابی گری را با بهره‌گیری از تهرانی «امواترست دود» و افزایش و اتحاد شوروی را بر اساس «تئوری ۳ جهان» متمم به سازش و رویزیونیسم (جدیدنگین طلبی) می‌کرد. حکومت و اتحاد نیز که در جنبش چریکی مواجعه و از طرفی نیز نگران نفوذ دوباره اتحاد شوروی و حزب طرفداران آن (حزب توده ایران) بود، نزدیکی به چین و جنبش نظریات مارکس را به‌دلیلی برای تضعیف متخاصمان گمراهی خود از طریق تشابح در میان آنان می‌دانست.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ نیز روابط دو کشور پس از وقفه‌ای کوتاه به راه خود ادامه داد. این روابط همچنان تا حدود ۱۴۰۰ (سال ماهیت سیاسی خود را حفظ کرد، تا آنکه از سال ۱۳۷۲، چینی‌ها در یک چرخش سیاسی، همکاری‌های سیاسی، اقتصادی و تجاری را با ایران تقویت کردند.

به گفته برخی کارشناسان این امر

و از سوی دیگر، تا تأثیرات دست‌وپاگیر احتمالی رابطه با تهران به خصوص در رابطه خود با آمریکا در سیاست‌های منطقه‌ای خود در امان بمانند. با این حال، دیدی دیدار وزیر امور خارجه چین و مقام‌های چین از تهران و رئیس «سید محمد خامنه‌ای» هم‌اکنون در جریان است. در مورد این دیدار، می‌توان گفت که روابط بین چین و ایران از زمان ظهور اتحاد شوروی و رافزون حضور و نفوذ ماهوی چین در ایران و همزمان، با کشوری بودن از تبعات منفی رابطه با کشوری انقلابی و نافق قواعد حاکم بر روابط بین الملل، دو ضرورت اساسی بود که چینی‌ها را به راه هم به پیش برند. به همین دلیل، تا چند سال پیش، نمودار تماس‌ها و تعاملات سیاسی ایران و چین قابل‌تفکر کمی و محتوایی افت و خیز بود. توجیهی بر خوردار این، به‌دلیل افزایش تحرک طرف ایرانی برای انجام سفرهای متقابل و تحرک چندینک به تماس‌ها و مرادات سیاسی، چینی‌ها را با کندی و بی‌میلی واکنش نشان می‌دادند و از پذیرش درخواست‌های کشورمان مفرقه می‌رفتند. به نظر می‌رسد چینی‌ها نوعی قرینگی سیاسی در خصوص ایران‌داری پیش گرفته بودند و تنها راهی که چندان گام‌های دیپلماتیک، تلاش سیاسی، همکاری‌های سیاسی، اقتصادی و تجاری را با ایران تقویت کرد، تا آنکه

میلیون و ۷۹۹ هزار دلار واردات از آن کشور ۶۲۹۰ هزار دلار و صادرات از آن است که این رقم نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۷۸ به ترتیب: ۷۲۲، ۱۲۱ و یک درصد رشد نشان می‌دهد. اما راه‌ها همان می‌دهند که در سال ۱۳۷۸ موازنه تجاری به میزان ۱۲ میلیون و ۹۸۱ هزار دلار و نفع ایران بود که دلیل آن افزایش حجم صادرات نفت خام به چین و افزایش قیمت این فراورده در بازارهای جهانی بوده است.

در سال ۱۳۸۰ (تا پایان آفریما که سال ۲۰۰۲ میلادی آغاز شد) ارزش صادرات تجاری ایران و چین به حدود سه میلیارد دلار رسید که از مجموع آن دو میلیارد و ۱۲۲ میلیون دلار صادرات ایران (معادل ۸۹ درصد) و یک میلیارد و ۲۱۵ میلیون دلار بود.

در این میان، برگراری ۱۱ نشست کمیسیون مشترک اقتصادی که آخرین آن سال گذشته (۱۳۸۰) برگزار شد، تقویت مناسبات اقتصادی و تجاری کمک کرد است.

در همین خصوص، طرف چینی در جریان دهمین نشست کمیسیون مشترک، موافقت خود را با اعطای یک اعتبار ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ میلیون دلار به نرخ بهره پایین و ایجاد تسهیلات برای فروش

کالاها صادراتی غیرنفتی کشورمان در بازار بین اعلام کرد. گزارش‌ها نشان می‌دهد که سفر سیدمحمد خامنه‌ای به چین نقطه عطفی در این مناسبات به شمار می‌رود که از آن جمله می‌توان امضای توافقنامه تشویقی حمایت از سرمایه‌گذاری، یادداشت‌های تفاهم همکاری‌های انرژی و معادن و فلزات و خط چهار مترو اشاره کرد. همزمان با سفر خامنه‌ای، که هیأت اقتصادی از تاجار بخش خصوصی که توسط اتاق بازرگانی ترتیب داده شده بود، به‌شأنک همکاری سفر کردند، این هیأت سفر خود به هنگ کنگ با مسوولان تجاری و اقتصادی هنگ کنگ در جهت گسترش روابط با این منطقه مذاکراتی انجام دادند. این در شرایطی است که نبود سرکنسولگری در هنگ کنگ و همچنین مشکل ادواری هنگ کنگ توسط سفارت چین در تهران و عدم وجود اطلاعات کافی سیاسی، اقتصادی و تجاری از مشکلات اقتصادی کشور روابط با هنگ کنگ به شمار می‌رود.

در زمینه سیاسی نیز چین علاقه‌ای به رانگینش واکنش منفی آمریکا ندارد.

است. این نگاه، چین به دلیل نقش و نفوذاش در خاورمیانه، آسیای مرکزی و آسیای غربی، که گونه‌ای مناسبات خود را پیش برد، است که آمریکا‌ها به روابط چین-تهران حساسیت نشان ندهند. اما این روش نیز کارایی چندانی نداشته است زیرا طی سال‌های اخیر آمریکا با اعمال فشار بر لایحین کشورها و تقویت آنچه که همکاری‌های قطعی می‌خوانند، شده است. در هر جهت منفی که به عنوان یک

موضع مشترک در سیاست‌های چین و ایران وجود دارد، نگرانی آن دو کشور در تلاش برای برقراری برقراری نظم یک نظام در عرصه روابط بین الملل است. همین رو، چین و ایران از جمله کشورهای هستند که از برقراری نظام چند قطبی حمایت می‌کنند. البته باید توجه داشت که رویه‌های ایران ۱۳۸۱ و

سرنگونی طالبان، تحوّل نه چندان ملموس و آشکار و در سیاست‌های چین پدید آورد و پس از طرح محور شیطان (ایران، عراق و کره شمالی) توسط ججورج دبلیو بوش «مقام‌های چینی به صراحت با دیپلماتی آمریکا در قبال ایران به مخالفت برخاستند.

در این سال‌ها همکاری‌های فرهنگی ایران و چین نیز گسترش یافته است.

سابقه روابط فرهنگی دو کشور ایران و چین به سالان قبل از طریق جاده ابریشم بازمی‌گردد. قبل از انقلاب، به طرف موافقتنامه فرهنگی امضا کردند و پس از پیروزی انقلاب نیز همکاری‌های فرهنگی تداوم یافت که نقطه عطف آن در طول سفر مقام رهبری به چین در زمان تصدی سمت ریاست جمهوری و امضای برنامه همکاری‌های فرهنگی، علمی و آموزشی توسط وزیر خارجه وقت بود.

در همین راستا، برنامه مبادلات فرهنگی هر دو سال یک‌بار توسط مقامات فرهنگی دو کشور به امضا رسید که آخرین آن در سال ۱۳۷۹ همزمان با سفر سیدمحمد خامنه‌ای، ریاست محترم جمهوری به یکن توسط عطاالله ماهرانی، وزیر وقت فرهنگ و ارشاد اسلامی به چین، امضا شد.

در همین سال، علاوه بر برنامه یکی همکاری‌های فرهنگی دو کشور، برخی از سازمان‌ها و ارگان‌ها نیز به صورت جداگانه برنامه‌هایی را امضا کرده‌اند. از جمله می‌توان به برنامه همکاری‌های حرفه‌ای رادیو و تلویزیونی، پروتکل همکاری‌های ورزشی ایران و چین، موافقتنامه همکاری‌های فرهنگی، علمی و تحقیقات آموزشی بین دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه‌های علمی-پژوهشی اعضای قرارداد خواهرخواندگی بین شهرهای اصفهان و شیآن و نیز توافقنامه تبادل دوستانه بین شهرهای اصفهان و شیآن و امضای قرارداد خواهرخواندگی بین شهرهای مشهد و ارومچی اشاره کرد.